

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

Voorstel voor de plaatsing van de paltrok houtzaagmolen 'De Otter' op het Industrieel Erfgoedpark 'De Hoop'

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

---

*De functie van de molen als centraal aandachtsobject in het deel
van het park dat de 17e-eeuwse houtzagerij met windkracht zal duiden*

Uitvoeringsplan

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

INHOUD

Inleiding	3
Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'; doelstellingen, invulling en realisatie doelstellingen	5
<u>Projectplan</u>	
- Situatieschets; voorstel voor gebruik deel van het erfgoedpark	6
- Zaagmolencomplex basis voor uitdragen uitvindingen Cornelis Corneliszoon van Uitgeest	7
- Onderdeel van de ERIH Holland Route	7
- Samenwerking met Stichting Uitgeester en Akersloter Molens	8
- De belangrijke elementen van het 'historische houtzaagmolencomplex'	9
- Erfpacht en gebruiksvergoeding	10
- Exploitatie van het historische houtzaagmolencomplex	10
- Inbreng vrijwilligers (rondleiden en uitvoeren ambachtelijk onderhoudswerk)	10
- Complementaire bijdragen en samenwerking met derden	10
Voorlopige raming van kosten en baten in 2012	11
Bronnen	12

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

Inleiding

Deze informatie is bestemd voor betrokkenen (direct of indirect) bij de voornemens van de Stichting Houtzaagmolen 'De Otter' (SHDO) om de paltrok houtzaagmolen 'De Otter' te verplaatsen van zijn huidige plaats in Amsterdam naar het Industrieel Erfgoedpark 'De Hoop' in Uitgeest.

De voorgeschiedenis

Kort na de restauratie van de 'stomp' van 'De Otter', in 1996, heeft het bestuur van de SHDO bezwaar gemaakt tegen de ernstige aantasting van de molenbiotoop. Het Dagelijks Bestuur van het toenmalige Stadsdeel Westerpark wees de bezwaren echter keer op keer af.

Bij de tervisielegging van het plan 'Marcanti', de bouw van een 55 meter hoge woontoren ten zuidwesten van de molen, op een afstand van ca 250 meter van de molenwerf, maakte de Stichting opnieuw bezwaar.

De daarop volgende juridische procedure leidde uiteindelijk tot een behandeling van het beroep van de Stichting door de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State. Op 3 december 2003 volgde de uitspraak: het beroep van de Stichting werd ongegrond verklaard. Voor het bestuur van SHDO was daarmee de fase aangekomen om zich opnieuw over het beheersplan van de molen te beraden; de sponsors leken zich terug te trekken omdat het steeds moeizamer bleek de molen in bedrijf aan het publiek te tonen. Er werd overleg met de RDMZ opgestart om de toekomstmogelijkheden van de molen af te tasten. Uiteindelijk bleek dat verplaatsing naar een betere biotoop de meest optimale ingreep was om het monument voor de toekomst veilig te stellen.

Na ampel beraad besloot het bestuur van SHDO zich te oriënteren over de mogelijkheden van verplaatsing en de daaraan verbonden gevolgen.

Nadat door het bestuur van de SHDO was vastgesteld dat de molenbiotoop op de locatie aan de Kostverlorenvaart niet meer voldeed aan de eisen uit de subsidiebeschikking voor de restauratie in 1996 en uit onderzoek was gebleken dat in Amsterdam geen locatie was te vinden voor verplaatsing van de molen, werd het Industrieel Erfgoedpark 'De Hoop' bezocht op 4 januari 2004.

Met het bestuur van de Stichting Industrieel Erfgoedpark 'De Hoop' (SIEDH) werd afgesproken te onderzoeken of de verplaatsing van 'De Otter' naar Uitgeest een optie zou zijn.

Op 28 oktober 2004 werden afspraken gemaakt om de voorgenomen bouw van de replica van 'De Otter' in Uitgeest te staken en in te zetten op de verplaatsing van 'De Otter' naar het erfgoedpark, om aldus te komen tot behoud en bescherming van deze unieke exponent van de 17^e-eeuwse industriële ontwikkeling van ons land.

Op 26 november 2004 werd de, voor de verplaatsing van de molen vereiste 'Monumentenvergunning' aangevraagd bij het Stadsdeel Westerpark.

Op 4 maart 2005 adviseerde de Rijksdienst voor de Monumentenzorg ondubbelzinnig en duidelijk gemotiveerd aan het Stadsdeelbestuur, mee te werken aan de verplaatsing naar Uitgeest. Helaas legde het Stadsdeel dit advies terzijde.

Na afwijzing van het verplaatsingsverzoek door het DB van het Stadsdeel Westerpark, volgden de behandeling door de Commissie Bezwaar & Beroep, de Rechtbank van Amsterdam en uiteindelijk door de Raad van State op 1 februari 2007. Op 30 mei 2007 deed de Afdeling uitspraak: voorgaande uitspraken in deze zaak werden vernietigd en het Stadsdeel Westerpark kreeg de opdracht om, middels een windonderzoek in situ aan te tonen dat de molen op de locatie aan de Kostverlorenvaart voldoende wind zou krijgen om te kunnen zagen.

In maart 2010 (!) werd het windonderzoek afgerond en gepresenteerd aan partijen. Op grond van het rapport wees het Stadsdeel het verplaatsingsverzoek opnieuw af. De Stichting ging hiertegen in beroep.

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

Op 8 april 2011 behandelde de meervoudige kamer van de Amsterdamse rechtbank het beroep van de Stichting tegen de afwijzing en op 13 mei 2011 volgde de uitspraak waarin de Stichting in het gelijk werd gesteld. De uitspraak kreeg de status van monumentenvergunning.

Inmiddels heeft het bestuur van het Stadsdeel West (het nieuwe stadsdeel na samenvoeging van enkele stadsdelen) bij de Raad van State verzocht hoger beroep in te stellen tegen de uitspraak van rechtbank te Amsterdam.

De beroepszaak diende op 13 september 2011. Binnen 6 weken zal de RvS uitspraak doen.

Vooruitlopend daarop worden voorbereidingen getroffen voor de verplaatsing van 'De Otter' naar Uitgeest.

Gewijzigde verhouding RAUM - SIEDH

In verband met de omstandigheden, waarin de Stichting Industrieel Erfgoedpark 'De Hoop' thans verkeert, is de SHDO voornemens de uitvoering van de eerder met de SIEDH besproken plannen zelfstandig uit te voeren. Een en ander na overleg en in nauwe samenwerking met het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer. Ten behoeve van dit overleg is de informatie op de volgende pagina's samengesteld.

Het stichtingsbestuur zou gaarne op korte termijn over de plannen in gesprek komen met het bestuur van het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer.

Het bestuur
van de Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

Mr. J.H. van Meurs

Amsterdam, 19 september 2011

Correspondentieadres:

Mr. J.H. van Meurs
Ungerplein 2/2
3033 BR Rotterdam
Tel. 010-241 82 82

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

De Stichting heeft tot doel:

1. De bescherming en het behoud van de in 1631 gebouwde paltrok houtzaagmolen 'De Otter';
2. Het uitdragen van de geschiedenis van het zagen van stammen tot balken en planken met windkracht en de ontwikkeling van de houtzagerijen in de Zaanstreek en Amsterdam. Eén en ander geplaatst in de historische context en in navolging van het door de SIEDH geformuleerde gedachtegoed.

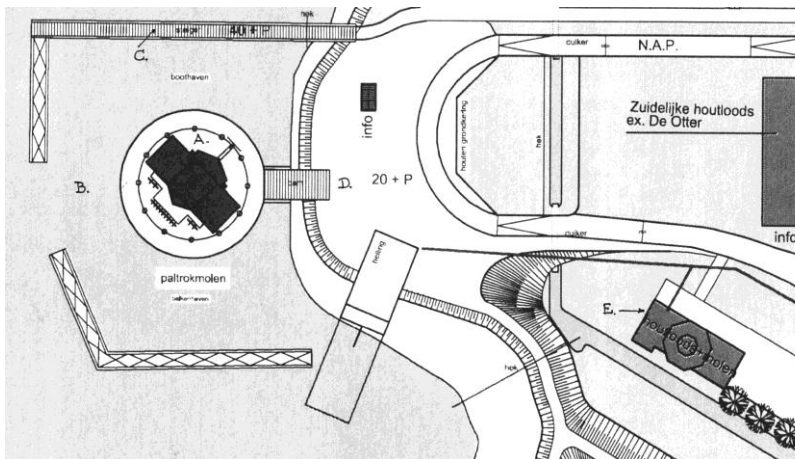
De Stichting zet zich in om deze doelen te verwezenlijken door:

- a. De verplaatsing van 'De Otter' van de huidige locatie aan de Kostverlorenvaart in Amsterdam naar het Industrieel Erfgoedpark 'De Hoop' te Uitgeest en de molen aldaar terug te brengen in maalvaardige staat.
- b. Het oprichten van een kleinschalig 'historisch zaagmolencomplex', als onderdeel van het erfgoedpark, bestaande uit:
  - het moleneiland met de paltrok houtzaagmolen 'De Otter' (zie schets);
  - de balkenhaven met steiger;
  - het werkplateau gelegen voor de toegangsdam van het moleneiland;
  - de droogschuur met molenaarshut en lattenzager 'De Corneliszoon'.
- c. Het opzetten van een operationele organisatie, bestaande uit:
  - een molenaarsteam;
  - een onderhoudsteam;
  - een evenementencommissie.

Voor de invulling van de verschillende functies zijn reeds voldoende vrijwilligers, waaronder een voldoende aantal gediplomeerde vrijwillig molenaars, beschikbaar.

Situatieschets van het projectplan

Voorstel voor gebruik van een deel van het erfgoedpark

- A. Moleneiland
- B. Balkenhaven
- C. Steiger
- D. Werkplateau
- E. Droogschuur met 'De Corneliszoon' en molenaarshut

Deel van de plattegrond van het gehele park

Voor het realiseren van een historisch en cultureel verantwoord en toeristisch aantrekkelijk 'houtzaagmolencomplex', is het zeer gewenst de reeds aanwezige 'houtzagerij-elementen' op te nemen in een setting, waarin 'De Otter' het middelpunt zal vormen.

Daarmee kan het houtzaagmolen-complex, met zijn specialismen en veiligheidseisen, voor een toekomstige uitbater van het restaurant een belangrijke toegevoegde waarde leveren.

Zaagmolencomplex, de basis voor het uitdragen van de uitvindingen van Cornelis Corneliszoon van Uitgeest...

Aan het einde van de zestiende eeuw ontwikkelde Cornelis Corneliszoon van Uitgeest (ca 1550-1607) meerdere bijzondere constructies die voor de economische ontwikkeling van de Republiek der Verenigde Zeven Provinciën van grote betekenis zouden blijken te zijn. De belangrijkste uitvinding van Corneliszoon heeft betrekking op het zagen van hout.. Dat was tot het moment van de uitvinding een zeer inspannend en tijdrovend werk, dat met de hand moest worden uitgevoerd.

Cornelis Corneliszoon van Uitgeest, boer, molenmaker en uitvinder.

De grote verdienste van de uitvinder was, dat hij een methode bedacht om met behulp van windkracht te zagen. In vergelijking met de handzagers, werd de zaagproductie met de **factor 30** vergroot. Daardoor konden in korte tijd grote hoeveelheden stammen op goedkope wijze worden verwerkt tot balken en planken, die ondermeer voor de bouw van schepen, molens, pakhuizen en boerderijen nodig waren. De enorme opbloei van de scheepsbouw en toeleveringsbedrijven langs de Zaan in de 17^e eeuw, was hiervan een direct gevolg.

Op 15 december 1593 verleenden de Staten van Holland aan Corneliszoon, voor een periode van 10 jaar, octrooi voor de door windkracht aangedreven houtzaagmolen.

Op 6 december 1597 verleenden de Staten van Holland aan de Uitgeester uitvinder, voor een periode van 12 jaar, octrooi voor de toepassing van krukassen in molens (CCvJ noemt de krukas 'Het Besondere Creckwerck'). Tegelijkertijd en voor eenzelfde periode, verleenden de Staten hem octrooi voor de oliemolen met kantstenen, de z.g. 'kollergang'. Van de houtzaagmolen en de oliemolen zullen, alleen al in de Zaanstreek, respectievelijk 252 en 160 exemplaren operationeel worden.

Onderdeel van de Holland Route

Het zaagmolencomplex op het erfgoedpark zal onderdeel zijn van de Holland Route van ERIH (European Route of Industrial Heritage). De Holland Route ontsluit erfgoedlocaties van handel, nijverheid, techniek, industrie, waterbeheersing en infrastructuur in de Metropoolregio Amsterdam. 'De Otter' zal als operationele, historische zaagmachine de vroeg-industriële ontwikkeling van ons land uitdragen op een historische plek: de bakermat van de houtzagerij met windkracht.

Samenwerking met de Stichting Uitgeester en Akersloter Molens

Met de Stichting Uitgeester en Akersloter Molens (SUAM) zijn afspraken gemaakt voor samenwerking op het gebied van operationele en algemene zaken. De Stichting heeft aan de basis gestaan van de plannen om een paltrok te bouwen in Uitgeest.

De SUAM is opgericht in 1972 en heeft het beheer over totaal 7 molens. Zes poldermolens en een korenmolen. Daarmee behoort de Stichting tot de grootste molenorganisaties in Noord-Holland.

De Dog, Uitgeest

De Dorregeester, Uitgeest

De Noorder Molen, Akersloot

De Kat, Uitgeest

De Oude Knecht, Akersloot

De Tweede Broeker, Uitgeest

De Woudaap, Krommeniedijk

De belangrijke elementen van het 'historische houtzaagmolencomplex'

In het voorstel van de Stichting vormt 'De Otter', als werkend rijksmonument op het moleneiland, de belangrijkste component van het complex. Door de uitstekende biotoop is de molen vanuit alle windstreken en van grote afstand (ook vanaf de A9) zichtbaar.

Met photoshop is de verplaatsing reeds 'uitgevoerd'.

De balkenhaven met steiger en 'hollandsche boten'. boten duiden de 'off-spin' van de houtzagerij voor de 17e-eeuwse scheepsbouw.

De

'De Corneliszoon' op de droogschuur met molenaarshut.

Samen met de verbindende infrastructuur vormen de drie componenten een aantrekkelijke basis voor het uitdragen van de pre-industriële ontwikkeling in de 17e eeuw aan bezoekers.

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

Erfpacht en gebruiksvergoeding

Teneinde te komen tot een kansrijke exploitatie van het zaagmolencomplex zal de Stichting haar vaste kosten op een minimaal niveau moeten houden.

In verband met de grote toegevoegde waarde die het complex zal kunnen leveren aan de exploitatie van het gehele park (en in het bijzonder aan het restaurant), stelt de Stichting voor, de volgende afspraken te maken met het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer:

- Moleneiland, balkenhaven, steiger* en werkplateau*	Symbolische canon
- Droogschuur met hut en lattenzager	Symbolische gebruiksvergoeding
- Infra	Erfdienstbaarheden vastleggen

Exploitatie van het historische houtzaagmolencomplex

Door de inzet van uitsluitend vrijwilligers en het beperken van de vaste lasten, zal het mogelijk zijn de doelstellingen van de Stichting kostendekkend te effectueren.

Inbreng vrijwilligers

- Vrijwillige (gediplomeerde) molenaars:

Het operationeel houden van 'De Otter' en 'De Corneliszoon' is in handen van vrijwillige molenaars die bekend zijn met het zagen van stammen tot balken en planken op een paltrok houtzaagmolen.

Op het erfgoedpark, met een biotoop die tot de beste van Noord-Holland gerekend kan worden, kan de molen weer worden ingezet voor de opleiding van molenaars.

- Vrijwillige inbreng van ambachtelijke timmerlieden:

Het reguliere onderhoud van de molens en de droogschuur is in handen van gekwalificeerde timmerlieden die daarbij worden aangestuurd door een voormalig inspecteur van de RDMZ.

- Evenementencommissie en rondleiders:

Gedurende het seizoen (1 april tot 1 oktober) zullen evenementen worden georganiseerd door de evenementencommissie. Het is de bedoeling daarbij de toekomstige exploitant van het restaurant te betrekken. Goed opgeleide rondleiders zullen het interessante 'verhaal' over de bakermat van de houtzagerij met windkracht vertellen,

Complementaire bijdragen en samenwerking met derden

De Stichting kan een interessante bijdrage leveren aan de toeristische aantrekkelijkheid van het gebied om het Alkmaarder- en Uitgeestermeer door samenwerking met een aantal recreatie-ondernemers en culturele organisaties.

- Recreatiebedrijf 't Hoorntje, Akersloot. Salonboot 'Claes Horn'.
(Opname van het erfgoedpark in rondvaarten op en om het meer);

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

- Alkmaar Cruises (bootverbinding tussen Alkmaar en het Erfgoedpark);
- Oeververbinding met de Zaanse Schans. Het Uitgeester zaagmolencolplex in Uitgeest is complementair aan de molengeschiedenis van de Zaanstreek;
- De organisatie van exposities in het restaurant van het erfgoedpark.

Het erfgoedpark is het begin- en eindpunt van de Lange Meer Erfgoedroute, een 30 kilometer lange fietsroute om het Alkmaarder- en Uitgeestermeer.

Het erfgoedpark is onderdeel van de Holland Route van ERIH (European Route of Industrial Heritage).

VOORLOPIGE RAMING VAN KOSTEN EN BATEN IN 2012

(na verplaatsing en restauratie van 'De Otter')

BATEN

Opbrengst zaagopdrachten	€ 1.200
Rondleidingen groepen 48 à € 75,00	€ 3.600
Provisies rondvaarten 15 à € 60,00	€ 900
Verkoop boeken, kaarten en routefolders	€ 1.100
Bijdragen donateurs	€ 750
Verhuur Hollandsche Boten VCY	€ 500
Bijdragen sponsors (natura w.o. hout, verf etc)	€ 2.000

Totaal baten € 10.050

KOSTEN

Erfpacht moleneiland, balkenhaven werkplateau en steiger	€ P.M.
Gebuuksvergoeding droogschuur, hut en lattenzager	€ P.M.
Inkoop materialen en gereedschappen	€ 1.800
Onderhoudskosten	€ 2.500
Energiekosten	€ 1.000
Verzekeringen	€ 1.600
Promotiekosten	€ 400
Overige algemene kosten	€ 1.200

Totaal lasten € 8.500

Exploitatieresultaat € 1.550

Stichting Houtzaagmolen 'De Otter'

Bronnen:

- *Historische informatie: 'Cornelis Corneliszoon van Uitgeest, uitvinder aan de basis van de Gouden Eeuw'*
- *ERIH - Nederland*
- *SUAM (foto's)*